

Is heterofilie geneesbaar?

Hollands Maandblad. Jaargang 9 (1967-1968)

HM's Andreas Burnier in een openhartig vraaggesprek met dr. G. Hemelweg over een brandend actueel probleem

De jonge, zojuist gepromoveerde dr. Gerard Hemelweg (53) ontvangt HM met een onbewogen gezicht. Zijn proefschrift, waarin hij de boude, a-modieuze stelling verdedigt dat heterofilie een in principe geneesbare neurose zou zijn, is als een bom ingeslagen in de gewijde aarde der psychologen. 'Ik geloof niet dat ik me om de emotionele reacties op mijn dissertatie druk hoeft te maken,' zegt hij. 'Iedereen denkt maar dat hij iets van psychologie begrijpt. Dat geldt in sterke mate ook voor de hetero's. Ze hebben me al geschreven: "Het lijkt het (oude) Griekenland wel". Ik geloof niet dat ik daar op in hoeft te gaan.'

Via het oude Griekenland komen wij op de staatsgreep in het nieuwe Griekenland, en vandaar op het leefpatroon in rechtse, orthodox bestuurd staten in het algemeen.

'Ik betwijfel of het verschijnsel van de heterofilie tegenwoordig wel zo algemeen is als men het wil doen voorkomen,' zegt hij. 'Natuurlijk, er zijn met name in het zuiden roomse huisvaders met grote gezinnen van wie het bekend is. Maar werkelijk algemeen? Nee. Stel dat op dit moment onze beschaving verloren zou gaan, en dat wat nagekeurde films en Idil-romans later werden teruggevonden. Men zou zeker denken dat in onze tijd heterofilie de enige aanvaardbare sexuele relatie tussen volwassenen was geweest'.

HM: En is dat niet zo?

'Nee, ik vind van niet. Heterofilie staat in de belangstelling, er worden veel films, toneelstukken, boeken over gemaakt. In jeugdclubs wordt er tegenwoordig over gesproken, de reclame is maar al te vaak op (onbewuste) heterofiele motieven gebaseerd (bananen; bier; auto's). De kerken zijn er voor. Ze hebben zelfs een vereniging, de NSHV geloof ik. Heterofilie is 'in'. Ik vind dat er soms te gemakkelijk over wordt gesproken. Men komt er ook té gemakkelijk voor uit. Dat eeuwige erover praten, discussiëren, schrijven, filmen, reclame maken voor preservatieven en zo, ik vind dat onnodig demonstratief. Provocerend. Het vertroebelt de verhoudingen.'

HM: Uw dissertatie komt op een vreemd moment. Men neigt er steeds meer toe heterofilie als gewoon een vorm van sexualiteit te beschouwen.

'Daarom was het een moeilijke zaak heterofilie te verklaren uit een neurose. Niet academisch gezien, maar gewoon: het gaat tegen de huidige mode in.

Kijk, als je stelt: heterofilie is a way of life, dus probeer maar niet er iets aan te doen, dan sla je aan! Dat vindt Jan met de Pet prachtig. Dat heterofilie niet goed is, wordt in heterokringen voor een ouderwets idee gehouden. Ik zie dat niet in.

Van de hetero's zelf krijg ik twee soorten reacties op mijn proefschrift. Reacties van particuliere hetero's die mij vragen: "Dr. Hemelweg, is er werkelijk iets aan te doen? Is er genezing voor mijn geval?" En ik krijg heel emotionele, agressieve verdedigingen van heterosexualiteit. Ik kan dat wel begrijpen. Elke neuroticus vindt het moeilijk om zijn probleem als ziekelijk te zien. Hij denkt altijd dat zijn probleem wordt veroorzaakt door zijn opvoeding, zijn omgeving. Hij voelt zich constant tekort gedaan. Die houding vind je ook bij hetero's. Het idee dat hij gewoon ziek is en dat hij gewoon genezen moet worden, wekt de wrevel van de hetero.

Maar in mijn eigen praktijk heb ik voldoende genezen gevallen gezien, en ik houd vol dat die mensen werkelijk en blijvend genezen zijn. Mijn theorie heeft natuurlijk ook consequenties. Als heterofilie een neurose is, dan volgt daaruit dat ook al die verliefdheidsgevoelens, al dat pathos, ziekelijk zijn. Iederéén met een sexuele afwijking, ook een voyeur bijvoorbeeld, heeft er moeite mee om zijn gedrag als ziekelijk te erkennen.

De lustfactor speelt ook een grote rol. Die lust moeten ze opgeven, en dat is moeilijk voor ze. Ik heb een heteropatiënt die zijn heterofilie vergelijkt met Amstelbier: iets waar je niet af kunt blijven. Om te kunnen genezen moet de hetero dat werkelijk willen.

Ach, die heterofilie is zo'n emotionele kwestie. Als er iets over mijn theorie in de krant staat krijg je twee dagen later een stroom volkomen ongemotiveerde protestbrieven van toch redelijk intelligente mensen.'

Er zijn toch hetero's die hun sexuele geaardheid helemaal hebben kunnen integreren in hun persoonlijkheid, die zich maatschappelijk en in hun privé-relaties goed ontplooien.

'Ja mag ik u een tegenvraag stellen? Kan iemand met migraine zich ontplooien? Zó moet u het zien: als een ziekte. Ook een volledig ontplooiende heterofiel blijft ergens van binnen een verwend klein jongetje, een zeurend klein meisje. Want voor vrouwen die heterofiel zijn geldt het ook.'

Hoe ontstaat volgens u de heterofiele neurose?

'In de puberteit. In de late puberteit. Er komt een moment dat de opgroeiende jongeman niet meer met zijn vriendjes kan ravotten, geheime clubs oprichten, padvinder zijn. Hij voelt zich gestoten uit de groep van knullen onder mekaar, die met "die grieten" niks te maken willen hebben. Hij ontgroeit aan de intimiteit van de jongensgroep, voelt zich eenzamer, dramatiseert dat, en wendt zich dan tot vrouwen om die eenzaamheid op te heffen. Voor meisjes geldt omgekeerd iets soortgelijks. Door een overmatig, kinderlijk zelfmedelijden, ontstaat de heterofiele behoefte. U moet het zien als een noodsprong, maar een ziekelijke.'

Kunnen we dit voorkomen?

'Als de mensen maar wisten dat eenzaamheidsgevoelens in deze periode uitlopen op een neurose. Een gezellige jongelingsvereniging, een parochieclubje voor de meisjes, kunnen veel kwaad voorkomen. Kostscholen, seminaria, padvinderij misschien...'

Beschouwt u elke heterofiel als een neuroticus?

'De niet-neurotische heterofiel bestaat niet. In wezen zijn het mieten. Ik zou zo'n niet-neurotische hetero wel eens op mijn spreekuur willen zien. Als je een tijdje met hem praat, stuit je altijd op een neurose.

Ikzelf vind de gedachte aan een genezing heel hoopvol: de mensen moeten zich in een reeks van gesprekken gedurende een aantal jaren (ik bereken f 60, - per uur, het gewone tarief) van bepaalde gevoelens bewust worden. Langzaam zie je ze dan optimistischer worden, *gay*. Ze gaan eens dansen op de club, in plaats van hun kinderbijslag uit te rekenen.'

Is het een moeizaam genezingsproces?

'Dat hangt van het soort heterofilie af. Van de wil om er van af te komen, van die adolescenterige gevoelens dat de andere sexe je eenzaamheid zou kunnen opheffen. Het is ook een sport om je gevoelens te veranderen. In het begin is het het moeilijkst. Sommigen komen bij me als hun meisje ze net de bons heeft gegeven of als hun huwelijk kapot is. Ze komen omdat ze daardoor in een depressie zitten. Maar na 1 of 2 keer (f 120, -) zie je ze niet meer terug. Maar er zijn er die doorgaan, dat geeft voldoening.'

Wat vindt u van gesprekken van ouders met hun heterofiele kinderen over heteroseksualiteit?

'Dat vind ik een droevige zaak. Het is ook eenzijdig: tenslotte zijn het gesprekken van heterofielen onder elkaar. Laten ze er dan tenminste nog objectieve buitenstaanders over laten praten.'

Moet u bij de behandeling van uw hetero's veel weerstanden overwinnen?

'Verschillende. Een belangrijke weerstand wordt gevormd door de lustfactor die ze niet kunnen opgeven. Je hebt ook weerstand uit radeloosheid. Mensen die zeggen: ach, ik ben nu eenmaal hetero, mijn ouders waren ook zo, laat maar...'

Worden hetero-gevoelens altijd vervangen door homo-gevoelens?

'Dat komt vanzelf. Neem het veelvoorkomende type van de jager. De onrustige, gekwelde geest die over de wallen zwerft, meisjes oppikt met zijn auto, contacten legt in dancings of café's, altijd op zoek naar iets. Het kan nodig zijn dat hij een tijdlang zijn contacten verbreekt, totdat hij stevig genoeg in zijn schoenen staat om de lustfactor het hoofd te bieden. Intussen trek ik de band aan. En kan hij het niet opbrengen, dan moet hij in vredesnaam maar een vriendinnetje hebben. Want langzaam aan zie je hem toch groeien naar andere contacten. De meeste hetero's hebben iets homofiels in hun gevoelens: denk aan de kameraadschap van dronken mannen, het corps, de voetbalclub. En anders ontstaat dat wel tijdens de behandeling. Volgens mij is het logisch om heterofilie als ziekelijk te beschouwen. Noem je namelijk heterofilie normaal, dan moet je de lijn doortrekken: dan is de man die zijn vrouw kwelt, de sadist, of de heterofiele pedofiel ook normaal.'

Dr. Hemelweg, kent u het proefschrift van uw collega Van den Aardweg, waarover hij in de Haagse Post van 13 mei werd geïnterviewd? Uw collega Van den Aardweg redeneert in uw trant, alleen ziet hij de homofilie als een neurose.

'Ik beschouw collega Van den Aardweg als een emotioneel geïnvolveerde man, die de wetenschappelijke objectiviteit verliest door zijn affectieve oordelen over homofilie. Hij vergeet dat het materiaal dat hij onder ogen krijgt, in hoge mate selectief is. Allicht dat mensen die naar een psychotherapeut toe komen neurotisch zijn, onvoldaan, en - al is het maar onbewust - ergens van genezen willen worden. Anders kwamen ze niet. Verder gaat collega Van den Aardweg er impliciet van uit, dat homofilie abnormaal is, ziekelijk, omdat het kwantitatief in de minderheid is. Statistisch zullen er op iedere honderd psychologen misschien vijf homofiel zijn. Tenslotte wil hij alles herleiden tot één factor: het kinderlijk zelfmedelijden, alsof dat iets zou zijn wat alleen bij homofielen voorkwam.'

Het is jammer dat wij psychologen methodologisch zo verdomd slecht geschoold zijn. Wat dat betreft zouden we nog wel iets van bijvoorbeeld de sociologen kunnen leren. Die trekken als regel geen universele conclusies op grond van selectief materiaal en een simplistisch theorieetje, dat niet geïnterpreteerd is met controlegroepen en zo. Het elementaire methodologische werk, maar ja, wij psychotherapeuten zijn nu eenmaal geneigd te denken dat onze subjectieve spreekkamer-ervaringen en onze intuïtieve theorieetjes ook een soort wetenschap zijn.'

Burnier: Dr. Hemelweg ik dank u namens HM voor dit gesprek.